

XIV 7893 - 1946 május 10 - vegyes - szttbs.

8033 - " - július 25. - kételes - nyhs. kint.

XV. 8241 - 1947. III. 14. - történelmi - manu. jelentés.

8247 - " III. 21. - történelmi - nyhs.

Született: Nagygyörgy 1924 febr. 20

Avatási óriát: 895
1946-47.

exp: 1947. III/21.

Előjegyzés

~~szttbs~~ jelzettel elfogadom

IX/2

gyűjtemény

Vettam: IX. 27. az:

brüchi

Előjegyzés

debr. 1946 depts. 28.

n. i. m.

REPUBLIK INDONESIA
 DEPARTEMEN PERTANAHAN, PERUMAHAN DAN PERUMAHAN
 DAN PERUMAHAN ALLAH TUDOMANYI KARA.
 1675 - 45 / 146
 BUK: 1946 vi julius 25
 ...
 ...

Biralastra Kiadism:

- Dz. Syekhul Zolain
- " Syarifudin Hum Bila
- professor uraknak

Desember 1946 julius 25
 1 km
 e. i. prodikan

A VÉGRENDELETI TANUK SZEREPE A VÉGRENDELETNÉL.



A magánjog tárgyköréből vett értekezés.

I r t a:

Borsy Loltán

Debrecen, 1946.

FORRÁSMUNKÁK:

- Szladits: Magyar Magánjog VI.kötet.
Öröklési jog, Bpest.1939.
- Dr.Vadász: Tétéles magánjogunk, B.pest 1942.
- Fabinyi: Magánjog IV. Öröklési jog.-
Grill-féle kiadás, Bpest, 1935.
- Dr.Zalán: Végintézkedések kellékei. 1933.
- Márkus D.: Magyar magánjog. 1908.

-o-o-o-

Zacher? l. 4 lap

I.

A végrendelet egyike azon jogügyleteknek, amellyel az örökhagyó halála esetére az utána fennmaradó vagyona felől rendelkezik. Ezekkel a végintézkedési jogügyletekkel, így a végrendelettel is, jogrendszerünk azt akarják lehetővé tenni, hogy mindenki maga, saját tetszése szerint határozhassa meg, hogy mi legyen a vagyonával s így a végrendelet is egy láncszeme azon intézménynek, amelyek a magántulajdonnal való szabad rendelkezés elvét juttatják érvényre. Miután pedig ezt az elvet áttörné az a tény, ha az egyszer már megtett végrendelet visszavonható nem volna, azért magánjogunk ezen jogintézményt egyoldalú, bármikor visszavonható jogintézményként állította be.-

A római magánjogban a visszavonhatatlanság volt az általános szabály s ez alól kivételt nem ismert, viszont egyes középkori jogrendszerek megengedték a visszavonás jogáról való lemondást s ezzel helyet adtak az

öröklési szerződések kifejlődésének.-

A modern európai jogrendszerek között találunk olyanokat, amelyek a római jog álláspontján állva, nem ismerik el a visszavonhatatlanságot, viszont azonban vannak olyanok is, amelyek ezt elismerik.-

A végrendelet tehát magánjogunkban az egyén végrendelkezési jogának, azaz: vagyonával való szabad rendelkezési jogának elismerése.-

" A végrendelkezés joga, illetve annak tudata, hogy az egyén vagyonát holtá után is saját óhajtottá céljaira fordíthatja, mindenestre igen hathatós kárpótlás és pedig nemcsak erkölcsi értelemben, hanem társadalmi és gazdasági szempontból is; hatalmas ösztönző rugója az egyéni munkásságnak, az individualis érvényesülés iránti törekvéseknek." /: Zachár: A Magyar Magánjog Alaptanai: 330. oldal:/

Visszont azonban, míg a végrendelkezési szabadság az egyén szabad cselekvőképességének lényeges kiterjesztése, addig esetleg beleütközhet egy igen értékes érzelmi

szempontba, az egész öröklési jog alapját képező rokoni, vérségi kapcsolat elvébe. Mivel a régi népek nagyrésze nem tudott ezen két elvet áthidaló megoldást találni, nem kedveztek a végrendelezési szabadságnak. Ismerték ugyan a végrendeletet pl. a görögök és a zsidók is, de ezt csak igen szűkre szabott korlátok között engedték érvényesülni. Így pl. csak leszármazók nemlétében lehetett végrendeletet tenni. A római jog volt az első, amely a maga tökéletességével megtalálta az áthidalást a két elv között a portio debita intézményében s ezzel helyet adva a végrendeleti szabadság intézményének, a végrendelezési jogot az örökjog alapvető pillérjévé tették.-

Mint hogy azonban a végrendelet nem köznapis forgalmi jogügylet, s mivel oly időben léphet hatályba, mikor annak alkotója már nem él, s esetleg szükséges felvilágosítások miatt már megkérdezni nem lehet, valami garanciát kellett keresni arra nézve, hogy a végintézkedés valóban

az örökhagyó akarata legyen. Ezt pedig csak oly módon lehetett elérni, hogy a végrendelet tételét a jogszabályok szigorú alakiságok betartásához fűzték, amelyek közül csupán egynek is az áthágása a végrendelet érvénytelenségét vonta maga után.-

Igy az ősi római jog szerint a végrendelet megételének a nagy nyilvánosság előtt, a comitián kellett megtörténnie. Utóbb ettől eltekintettek ugyan, de ekkor is szükséges volt 7 tanu együttes jelenléte, a végintézkedésnek írásba foglalása, az iratnak 7 pecséttel történő lepecstélése és a végrendelkező által történő aláírása. Ha a végintézkedő írni nem tudott, nyolc tanu kellett a végrendelettelhez.-

A végrendelet a mi jogunkban is szigorú, formaszerű ügylet. Bár bizonyos esetekben jogunk elismer bizonyos formai könnyítéseket /:kiváltóságos végrendeleteknél:/, mégis a végrendelet intézménye az, ahol a formalizmus a legerősebben érvényesül jogunkban.-

A végrendelettelre rendelt formaságok olyó annyira szorosan hozzátartoznak az ügylethez, hogy be nem tartásuk a jogügylet érvénytelenségét vonhatja maga után. Az alakszerűségek bizonyos ünnepegyességgel vannak egybekötve, aminek viszont az a magyarázata, hogy a végrendelet alkötásakor az emberi élet legnagyobb és legkomo-lyabb eseménye, a meghalás tudata kerül előtér-be. A végrendelet fajainak változása szerint a formai kellékek is változnak, azonban minden végrendeletnek egyaránt közös sajátsága, hogy bizonyos, a végrendelet kiállitásának körülmé-nyei szerint változó, számu tanuk előtt kell a végrendeletkezésnek történnie.-

II.

A tanuk szerepe a végrendeletnél ket-tős: a./ a végrendeleti ügymenetnek és ennek szabályai betartásának igazolsára szolgálnak, másrészt b. § közreműködnek az ügyletnek érvé-nyességi kellékei is.-

" A tanuknak ezen kettős szerepe egy-mástól megkülönböztetendő, ma már amikor a per-jog alkalmatlan tanut nem ismer, ennek különösebb gyakorlati jelentősége nincs. Előfordulhat a-zonban, hogy bár a tanuk a végrendelet alaki

kellékeit szabályozó jogszabályok értelmében alkalmasak voltak a közreműködésre, vallomásuk a perben nem talál hitelre és lehetséges viszont az is, hogy vallomásuk elfogadhatónak mutatkozik ugyan, de a végrendelet, épen a tanuk alkalmatlansága miatt mégis érvénytelen: / Dr. Zalán Kornél: A végintézkedések kellékei. 143. oldal.

Van ezenkívül a tanuknak a végrendelet tételénél még egy szerepük, s ez a már fentebb említett ünnepélyességnek a tanuk megjelenése által leendő emelése.-

Fentebb említettem, hogy a végrendeleti tanuk száma a végrendeletek kiállításának körülményei szerint változnak. Az olyan végrendelet-hez, amelyet idegen kézzel /:allograf:/ irtak, s a végrendelező azt csupán aláírta, vagy kézjeggyel ellátta, valamint a szóbeli magánvégrendelethez 4 tanu szükséges, míg a saját kézzel irt /:holograf:/ végrendeletnél, valamint a közvégrendeletnél elegendő 2 tanu. Ezen általános szabályok alól azonban vannak kivételek.-

Igy a közvégrendeletnél egy második közjegyző jelenléte esetén további tanuk alkalmazása fölösleges. Ugyiszintén fölösleges a tanuk alkalmazása a közjegyzőnél letett magánvégrendeletnél, ez azonban csak látszólag engedi el a tanuk alkalmazását, mert az a közjegyző, akinél a végrendelező a végrendeletet leteszi, a letételről jegyzőkönyvet vesz fel, meggyőződik a végrendeletet letevő személy azonosságáról, ami azt jelenti, hogy a közjegyző, mint hiteles személy, tanuként jár el. Ellenben tanuk alkalmazása nélkül is érvényes az 1876. évi XVI. tc. 32. §-a alapján kiállított kiváltságos végrendelet. E szakasz szerint ugyanis, ha az örökhagyó leszármazói, vagy házastársa javára kíván végrendelezni, úgy az esetben is érvényes, ha a végrendeletet sajátkezüleg írta és azt aláírta.-

Még egy esete van a tanu nélküli végrendelet alkotásának, az pedig a fenti törvény 27, 28, és 29. §-ai alapján alkotott: kiváltságos végrendelet. Ugyanis: 1./ a kór-

vész, vagy más életveszélyes /:rapid:/ lefolyásu betegségek esetén ott, ahol ez dühög; 2./ hajón, nyílt tengeren, továbbá: 3./ háboru alkalmával tett végrendelet érvényes tanuk alkalmazása nélkül is, ha a végrendelező a végrendeletét sajátkezüleg irta és aláírta, mert különben 2 tanu alkalmazása szükséges.-

Megjegyezni kívánom, hogy ez a végrendelet csak akkor érvényes, ha a végrendelező a végrendelet tételétől számított 3 hó alatt meghal, vagy a 3 havi határidőtől az elhalálozás bekövetkeztéig az örökhagyó olyan állapotban volt, hogy végrendeletet nem tehetett, végül ha a végrendelező a végrendelezés alapjáuk szolgáló kivételes helyzet következtében holt-nak nyilvánítottatott.-

III.-

A végrendelet megalkotásánál a legfontosabb szerepe a tanuk jelenlétének van, s e tekintetben a bírónak a legmerevebben ragaszkodni kell a törvény előírásaihoz. A végrendeletnek pótol-

hatatlan érvényességi kelléke az, hogy a törvény által előírt számú tanu az aktusnál jelen legyen s ennek a követelménynek megsértése a végrendelet érvénytelenségét vonja maga után.-

Kérdés azonban az, hogy a végrendelet tételénél ki tekinthető végrendeleti tanunak? E tekintetben inkább negativumokkal lehet a problémát megoldani.-

Nem kívánja meg mindenekelőtt jogunk - szemben külföldi jogrendszerekkel - azt, hogy a végrendeletnél eljáró tanukat a végrendelező a közreműködésre meghívja, bár ezt pl. a régi magyar magánjog is megkívánta. Nem kívánja meg továbbá azt sem, hogy a tanuk a közreműködésre felkéressenek, amit például a német jog az érvényességhez megkíván. Sőt még az sem szükséges a jogunk szerint, hogy a tanuk a tanuskodásra felhivassanak. Birói gyakorlatunk kizárólag csupán csak azt kívánja meg a tanui minőség érvényességéhez, hogy a tanu: TANUSKODÁSI CÉLZATTAL legyen jelen az ügymenetnél. E-

zért a birói gyakorlatunk csupán csak azt tekinti tanunak, aki az írásbeli végrendeletet e minőségben aláírta és aki a szóbeli végrendeletnél kifejezetten mint tanu jelent meg.-

Minthogy azonban az írásbeli végrendeletnél a tanu a végrendelet aláírásával kifejezésre juttatja a tanui minőségben való közreműködését, addig a szóbeli végrendeletnél a tisztében eljáró tanu a pusztá jelenlétén kívül semmiféle funkciót nem fejt ki, tehát azt a tényt, hogy milyen minőségben van jelen, megállapítani nem lehet. Ezért van az, hogy a szóbeli végrendeletnél kezdetben a gyakorlat megkívánta - egy igazságügyminiszteri rendelet után - hogy a végrendeleti tanuk tisztükre felkérésenek, azonban ezt ma már a gyakorlat nem kívánja meg, mert nincs jelentősége annak, hogy valaki felkérés folytán lesz-e végrendeleti tanu vagy csupán azért, mert véletlenül ott tartózkodott, amikor a végrendelet készült.-

Az írásbeli végrendeletnél azonban nem feltétlenül szükséges, hogy a tanuk a végren-

deletben kifejezetten tanuknak neveztessek.-
Az a személy tehát, aki a végrendekezésnél az örökhagyó akaratából mindvégig jelen volt, a végrendeletet felolvasta, vagy a végrendelező nevét néviróként az okiratra írta és a végrendeletet aláírta, abban az esetben is végrendeleti tanunak tekintendő, ha a végrendeleti tanuk aláírása között, a végrendeletre vezetett tanusító záradék alatt aláírása nem is szerepel.-
Lényeges csupán az, hogy az összes körülmények figyelembe vételével az legyen megállapítható, hogy az, aki a végrendeletbétételénél eljárta, tanui minőségben járt legyen el.-

IV.

A végrendeleti tanusághoz megkívánt kellékek közül azonban legfontosabbak azok a kellékek, amelyek magában a tanu személyében vannak meg. Hazai jogunk ugyanis, mint legtöbb külföldi jog, bizonyos alkalmassági kellékeket kíván meg a tanuként szereplő egyénektől, amelyek hiányában az illető nem szerepelhet tanuként, s ha mégis szerepelne - amennyiben ő szereplése szük-

séges ahhoz, hogy a végrendelet érvényes legyen Pl. 4-ik tanu, ez az egész ügylet érvénytelenséget vonná maga után.-

Az alkalmatlanság kétféle: abszolút és relatív alkalmatlanság. Az előbbi képtelenné teszi a tanut bármely végrendeletkezés tanisutására, az utóbbi pedig csupán bizonyos, meghatározott esetekben zárja ki az illető érvényes közreműködését. Így pl. abszolút alkalmatlansággal jár a közeli rokoni kapcsolat, míg relatív alkalmatlanságot eredményez a végrendelet nyelvében való járatlanság.-

Az 1876. évi XVI. tc., amely a magán végrendeletet tárgyalja, a 2. §-ában megszabja azokat a kellékeket, amelyek szükségesek a végrendeleti tanuskodáshoz. E szerint nem lehetnek magánvégrendeletnél tanuk, akik 18-ik életévüket nem töltötték be, ugyszintén a vakok, süketek, némák továbbá akik eszük használatától meg vannak foszva, végre, akik hamis eskü, vagy nyereségvágyból elkövetett büntett miatt jogerősen el voltak ítélve. Ugyanezen törvény 3. §-a szerint a tanuk-

nak képességgel kell birniok annak bizonyítására, hogy az örökhagyó személyében csalás, vagy tévedés nem történt, mig a 16. §. ugyanezeket a feltételeket kiterjeszti a szóbeli magánvégrendeletre is, -

Itt kell megjegyezni, hogy jelen jogunk nem köti a végrendekezést a férfinemhez való tartozás feltételéhez, bár régi jogunk megkivánta, hogy a végrendeletnél csupán férfi tanuk alkalmaztassanak, s ennek a követelménynek be nem tartása a végrendelet érvénytelenségét vonta maga után.-

Ha a fenti okokat vizsgáljuk, akkor azt találjuk, hogy a 18. éves korhatár csak a rendes magánvégrendeletre vonatkozik. Kiváltásgos végrendelet esetén ugyanis elég a 14-ik életév betöltése, mig a közvégrendeletnél alkalmazott tanuknál az 1874. évi XXXV. tc. 72. §-a szerint a 16. életév betöltését kívánja a törvény. Ezzel szemben a régi jogunk szerint nem tette érvénytelenné a végrendeletet 12 éves tanu szereplése sem.

A tanuk pusztja jelenléte nem elegendő a végrendekezésnél, mert tanukra főképp abból a célból van szükség, hogy az esetleges végrendelet-megtámadási perben a végrendelet alakszerűségei betartásának bizonyosságául szolgáljanak. Viszont ehhez az szükséges, hogy észlelési képességekkel bírjanak, amire pl. a vak, süket, a néma képtelen, miértis ezen személyek a végrendekezésnél tanuként nem szerepelhetnek. A birói gyakorlatunk szerint a látásban való korlátozottság /: rövidlátás:/ is hátrányosan befolyásolhatja a tanui minőségben való eljárás lehetőségét. Ezzel szemben az állandó birói gyakorlat szerint a nagyotthalló tanu alkalmas tanu, bár ennek szerepeltetése ellen ugyanazon okok szólnak, mint a rövidlátó tanu ellen. E téren tehát a birói gyakorlat nem egészen konzekvens.-

Nem lehet továbbá tanu a gyengeelméjü, sem pedig az elmebeteg, mert ezek a végrendeleti cselekmény egyes fázisait nem észlelhetik oly mértékben, mint normális eszü ember s a szükség esetén felmerülhető tanukénti kihallgatásuk nem lehetne megnyugtató.

Mint hogy a magánvégrendeleti tanuk egyben azonossági tanuk is, ennél fogva képességgel kell bírniok annak igazolására is, hogy az örökhagyó személyében semmi csalás nem történt. A tanuknak tehát ismerniök kell azt, aki végrendelezik. E tekintetben azonban nem lényeges kellék, hogy a végrendelezővel személyes ismeretségben legyenek, mert teljesen elegendő, ha csak látásból is ismerik.-

Nem elegendő azonban az, hogy ha a végrendelezőt a tanu először látja, s akár az egyik tanu mutatja be, vagy maga a végrendelező mutatkozik be, mert az ismeretségnek a végrendelezést megelőző időpontból kell származnia. Továbbá az ismeretségnek alaposnak kell lenni, tehát olyanak, hogy a tanunak az örökhagyó személyazonosságára felől még kétsége se merülhessen fel. Az ismeretséghez azonban az is elegendő, ha a tanu a végrendelezést megelőzően megnyugtató módon szerez meggyőződést az örökhagyó személyazonosságáról.- Érdeklődik, stb.-

Közvégrendeletnél más az eset, mert ott az eljáró járásbíró, vagy közjegyző hivatalból győződik meg a végrendelező személyazonosságáról. Ha a végrendelezőt személyesen ismeri, akkor a személyazonosság igazolása fölösleges s az okiratban megjegyzi, hogy: "az általam személyesen ismert", stb. Ha azonban a végrendelezőt személyesen nem ismeri, akkor u.n. azonossági tanukat alkalmaz, kettőt, akik egyuttal ügyleti tanuk is lehetnek. Megjeli azonban jegyezni, hogy a személyazonosságról való meggyőződés a közjegyzői törvény szerint csupán óvatossági szabály, azaz: ha ezt a közjegyző nem tartaná be, ez nem vonja maga után a végrendelet érvénytelenségét, feltéve, ha az esetleges perben igazolást nem nyerne az a körülmény, hogy a végrendelező nem azonos azzal a személlyel, akinek nevében a végrendeletet tette.-

Azon személyek körében, akik a végrendeleti tanuskodásra képtelenek, igen fontos megbirálás alá esnek azon személyek, akik a tanuskodástól azért tiltottak el, mert hamis eskü, vagy nyerséggvágyból elkövetett bűntett miatt a bíróság őket jogerősen elítélte.-

A hamis eskü fogalma alatt minden olyan esküt kell értenünk, amely mások jogait veszélyeztette. Mindegy tehát, hogy az a fél eskü alatti kihallgatásával, egyességibecsrlő, stb. esküvel kapcsolatos mert itt a lényeg az, hogy a MEGBIZHATATLANSÁG bomrodjék ki a hamis eskü tényéből. Mindegy tehát az is, hogy valaki hamis tanuzás vétsége, hamis eskü büntette, vagy akár hamis esküre való rábirás vétsége miatt itéltetett el.-

Az 1876.XVI.tc. 2.§-a a nyereségvágyból elkövetett büntett miatt történt elítélést is alkalmatlanná tevő oknak nyilvánítja. Megjegyzendő, hogy "ez nem azonos a vagyon ellen irányuló bűncselekménnyel, mert a felosztás alapja az előbbinél a bűnözés indoka, az utóbbinál pedig a sértett, vagy veszélyeztetett jogtárgy minősége. Nem vagyoni bűncselekményt /: pl. emberölést:/ is el lehet követni nyereségvágyból és megfordítva, mások vagyoni érdekeinek megzavarása /: idegen ingó dolog megrongálása:/ nem mindig fakad nyereségvágyból. Megfelelő támadás esetén tehát az érvénytelenítési perben arra is ki kell terjeszkedni, hogy mi volt a büntetett előéletü tanu bűncselekményének

az indoka, bár kétségtelen, hogy ez sokszor tulságos messzere vezetne és rendkívüli módon bizonytalanná tenné a végrendelet sorsát." Zalán: i.m.153.old.

Ismétlem tehát, hogy csupán a nyereségvágyból elkövetett büntett vonja maga után az alkalmatlanság megállapítását, míg a vétség nem, viszont, ha a vétségi büntetés csupán a korrekcionalizáció eredménye, s a büntetendő cselekmény lényegében büntett úgy annak ellenére, hogy a szóban lévő személy csupán vétségi büntetést kapott, szintén alkalmatlanná válik a tanuságtételre, mert a cselekmény természete olyan, amely tanuskodásra képtelenné tesz.-

Igen érdekes kérdés merül fel itt, és pedig az, hogy az elítélt egyén mennyi ideig nem lehet tanu? Visszanyeri-e bizonyos idő elteltével ez irányu jogát, vagy pedig soha?

A törvény erre a kérdésre nem ad félreérthetetlen választ. A törvény szerint ugyanis nincs időbeli korlát, mert csak azt mondja, hogy nem lehet tanu az, aki nyereségvágyból elkövetett büntett miatt el lett itélve. A törvény szavainak magyarázata szerint az ilyen egyén sohasem lehetne tanu. Ez azonban ellenkezik nemcsak a méltányossággal, de a józan ésszel is.-

Ugyanis a jogászi gondolkozás szerint az az egyén, aki valamely bűncselekményt elkövetett, s ezért őt a bíróság elítélte, ha a büntetést kiállotta, a társadalomnak teljes értékű tagjává válik, s őt semmiféle további hátránnyal sújtani nem lehet.- Már pedig az a tény, hogy a nyereségvágyból elkövetett büntetettért elítélt egyén, annak ellenére, hogy a reá mért büntetést kiállotta, sohasem lehetne végrendeleti tanu, egy olyan további joghátrányt jelentene, amely egyáltalában nem méltányos és ellenkezik igazságérzetünkkel.-

Ezért van az, hogy a Kuria kimondja, hogy a nyereségvágyból bünt elkövetett egyén is lehet végrendeleti tanu, ha a büntetés kitöltésétől számított 10 év, tehát a mellékbüntetések maximális hátarideje - eltelik. A Kuria ezen intézkedését azal indokolja, hogy a mellékbüntetésre megszabott idő letelte után az elítélt közhivatalnok is lehet, tehát visszanyeri az embertársaitól mindenki által megkövetelhető megbecsülést. Meg kell azonban jegyezni, hogy abban a kérdésben, hogy mikor nyeri vissza az elítélt végintézkedési tanuzási ké-

pességét, nem egészen határozott a gyakorlat.-
Van olyan irány, amely a mellékbüntetés maximumának a fent említett 10 évnek, leteltését kívánja meg, Viszont van olyan gyakorlat is, amely szerint a tanuzási képtelenség addig tart, ameddig a mellékbüntetésre kiszabott határidő le nem telik.-
Mint hogy pedig az alkalmatlanság az elítéltetés tényéhez fűződik, nem lesz alkalmatlanná a a tanu, aki a végrendelet elkészítése után a fenti bűncselekmény miatt elítéltetett, sem pedig az, akit a bíróság csupán azért nem ítél el, mert időközben a károsulttal kiegyezett.-

Az előadott személyi fogyatékoságok a magánvégrendeletet érvénytelenné teszik, de csak abban az esetben, ha a tanu nem fölösleges. Nem változtat ezen a tényen az a körülmény sem, hogy az örökhatyó a végrendeletkezéskor nem tudott arról, hogy a tanuval szemben ilyen alkalmatlansági okok forognak fenn. Hogy helyes-e ez a törvényes rendelkezés, azzal nem kívánok foglalkozni. Azonban tény az, hogy ezen elvnek alkalmazása bizonyos

esetekben az örökhagyót büntetheti. Feltehető pl. az az eset, hogy a végrendelezőnek alapos oka van arra, hogy valamelyik örökösét előnyben részesítse, vagy hogy valamelyiket hátrányosabb helyzetbe hozza a többivel szemben s ezért a végrendeletében ennek megfelelő intézkedéseket tesz.-

Ha már most a végrendelező megfelelő számú tanut hív a végintézkedés megtételéhez, akik - meggyőződése szerint - mind alkalmasak végrendelezési tanuskodáshoz, s jóhiszeműen, akaratának megfelelően végrendelezik, nem egész méltányos, hogy a végrendelet megsemmisíthető legyen, és szándékának egyáltalán meg nem felelő törvényes öröklés útján szálljon át vagyona, csupán csak azért, mert ő a végrendelet megtételekor nem tudott valamelyik tanu alkalmatlan voltáról. Ezért van az, hogy több európai öröklési jogban a végrendeleti tanukban rejlő hiányokat pótolja a végrendelező jóhiszeme.-

A közvégrendeletnél alkalmazott tanukra ezen szabályok csak bizonyos módosításokkal állanak. Ugyanis az 1874. évi XXXV. tc. 72. §-a azokat

a tanukat mondja ki alkalmatlanoknak, akiket nyereségvágyból elkövetett büntett, vagy kihágás miatt elítéltek, valamint azokat is, akik hamis tanuzás, vagy hamis eskü miatt itéltek el.-

Igy tehát egy többlet szerepel és ez a nyereségvágyból elkövetett kihágás. A közvégrendelettről szóló törvény tehát megszigorítja a magánvégrendelettről, szóló törvény ezirányu rendelkezéseit, s a kihágást is alkalmatlansági oknak minősíti. Természetes, hogy bár a törvény nem is szól róla, a véttség is alkalmatlanná teszi az abban elítéltet.-

Hogy az örökhagyó bármi módon való befolyástól mentesen tehessemmeg végakarátát, s a végrendelet valóban az ő akarata lehessen, az 1876.évi XVI.tc. 9. §-a elrendeli, hogy a végrendeleti tanunak, továbbá ennek fel- és lemenő ágbeli rokonának unokatestvérig bezárólag, házastársának, házastársa testvéreinek, végül testvérei házastársának rendelt juttatás semmis, illetve, hogy a juttatásban ezen személyek csak az esetben részesülhetnek, ha az érdekelt tanun kívül elegendő ügyleti tanu van jelen.-

Abban a tekintetben, hogy ki tekinthető érdekelt tanúnak, a közvégrendeleti tanukra vonatkozóan az 1874. évi XXXV. tc. 72. §-a rendelkezik. Ez a törvényhely kimondja, hogy alkalmatlan az a tanu, akire az ügyletből előny háramlik, aki a közjegyzővel, vagy valamely féllal házastársi, jegyesi, egyeneságbeli sógorsági, másodizig terjedő oldalrokon-sági, elősizigleni sógorsági, örökbefogadási, gyám-sági, vagy gondnoksági viszonyban áll, végül aki a közjegyzőnek, vagy valamely félnek a szolgálatában áll.-

A magánvégrendeletekre vonatkozó tanui érdekelttség tekintetében érdekes ellentétet találunk. Nem érdekelt pl. az örökösül nevezett személy végrendeleti taniként szereplő természetes apja, ha lott vérségi kapcsolatban állanak, ellenben alkalmatlanná teszi a végrendeleti tanuskodásra in concrete az örökbefogadó atyát az, ha az örökös az ő örökbefogadott gyermeke.- Ugyancsak érdekelt tanu az az anya, akinek házasságon kívüli gyermeke a végrendeletben részesített. Tehát a törvény csupán a törvényes rokonságot tartja szem előtt.-

Az érdekelttség csupán akkor lesz akadály, ha valami anyagi haszonnal jár.-
Hogy azután az örökhatyónak milyen rendelkezéseit lehet olyanoknak tekinteni, amely a tanura nézve anyagi érdekelttséggel jár, az a bíróság szabad belátásától és mérlegelésétől függ.-

Nem alkalmatlan tanu pl. az olyan tanu, aki csupán ~~képvisel~~~~ő~~ ~~magát~~ képviseleti viszonyban áll a kedvezményezett személlyel, tekintve, hogy a törvény taxative felsorolja azon személyeket, akiket érdekelteknek kell tekinteni. s ezek között a képviselő nem szerepel. Így érdektelen tanu a községi biró, a ejygző, ha a végrendelkező vagyonát a községre hagyja. Joggyakorlatunk szerint, bár az ilyen juttatásból is származhatik közvetett uton anyagi előny a tanura, azonban ez a haszon annyira bizonytalan hogy ilyen labilis alapon mégsem lehet a tanu érdekeltségét megállapítani.-

Fentebb irtam, hogy a törvényben felsorolt tanuként szereplő személyek csak akkor részesithetők anyagi előnyben, ha rajtuk kívül elegendő számu tanu van jelen a végrendelkezésnél. Ez ugy értendő, hogy

ha elegendő számú tanú az érdekelt tanun kívül nem lenne jelen, úgy csupán a tanu részére rendelt juttatás hatálytalan, míg a végrendelet egyéb részeinek érvényét ez a tény egyáltalában nem érinti. Ez a felfogás azonban nincs összhangban azzal a szigorú formai kellékekkel, amelyekről a végrendelet léte, illetve érvénye függ.-

Ugyanis a jog azzal a ténnyel, hogy a tanukat, illetve ezek felsorolt hozzátartozóit a végrendeleti juttatásból kizárja, illetve az adományozottak végrendeleti tanuként való szerepeltetését lehetetlenné tesz, tulajdonképen azt a célt óhajtja elérni, hogy az örökhatározó végakarátát minden befolyástól mentesen, szabadon tehesse meg. Kérdés most már az, hogy azzal a ténnyel, hogy a tanu részére, illetve hozzátartozója részére rendlet juttatáshoz még egy tanu alkalmaztatik, ki lesz-e zárva a befolyásolás minden lehetősége? Meggyőződésem sze int nem, merthiszen a pusztá jelenlét is befolyásolhat valakit. Tegyük fel pl. azt a lehetőséget, hogy a végrendeletkező egy könnyelmű pillanatában megigérte az egyik tanuként alkalmazott

egyénnek már korábban, hogy a végrendelet tételénél nem fog róla elfeledkezni és részére nagyobb vagyoni juttatást fig. rendelni. Lehet, hogy ezt a kijelentését már meg is bánta, de ha véletlenül ez a személy tanuként jelen van, nincs kizárva annak a lehetősége, hogy a végrendelező jobb meggyőződése ellenére, csupán a szégyenérzet elkerülése végett, betartja szavát.-

Felfogásom szerint a birói gyakorlatunk olyan térre lépett, amely a végrendelet roppant formalisztikus rendszerével szemben igen nagy - talán túlzott liberalitást jelent.-

A közjegyzői törvény szerint az érdekelt-ség még tágabb terü., mint a magánvégrendeletnél, mint már azt láttuk, Közvégrendeletnél a közjegyző rokonai, illetőleg alkalmazottai még azonossági tanuk sem lehetnek, mert a szolgálati viszony, vagy a rokoni viszony alkalmatlanná teszi a tanut arra az ellen-őrző szerepre, amelyre hivatott, úgy a féllel, mint a közjegyzővel szemben. A törvénynek ezen rendelkezése a végrendelezést igen megnehezíti, merthiszen a közjegyző nem alkalmazhat hivatásos tanukat, vagy

ha alkalmazna, azok egyszerre érdekeltek és így alkalmatlanok lennének - hanem természetes, hogy az okirati tanuk rendszerint a közjegyző környezetéből kerülnek ki. Már pedig ezek a tanuk nem lehetnek, hanem esetről-esetre gondoskodni kell teljesen érdektelen tanukról, ami bizonyos nehézségekkel jár.-

Az 1874.évi XXXV.tc. 72. §-ának e./ pontja csupán azokat az egyéneket zárja ki a tanuskodásból, akik a féllal, mint munkaadóval közvetlen alárendeltségi viszonyban állanak, mert ezeket munkaadójuk befolyásolhatja. Ami a szolgálat fogalmát illeti, ez alatt minden olyan alkalmaztatást kell érteni, ami függőséget hozhat létre az alkalmazott és alkalmazó között.-

A szolgálat alatt magánszolgálatot kell érteni, mert a közjogi jellegű szolgálati viszony olyan függőséget, ami a tanuskodást aggályossá tehetné, nem hoz létre. Ezért pl. nem tekinthető érdekeltnak az, aki valamely egyház által fenntartott intézmény alkalmazottja, jóllehet a végrendeletben az egyház van kedvezményezettként meg-

jelölve.- A magánvégrendeletnél, ha a fentiek szerint érdekelt tanu van alkalmazva, ez magában véve a végrendeletet nem teszi érvénytelenné, hanem csak a tanu, vagy a hozzátartozói részére tett juttatás semmis, ellentétben a közvégrendelettel, ahol az ily tanu szereplése az egész végrendelet érvénytelenségét vonja maga után.-

V.

Az írásbeli végrendeletnél a tanuknak együttesen kell jelen lenniök. Ez azt jelenti, hogy nem érvényes az a végrendelet, amelynél a tanuk úgy vannak jelen, hogy először az egyik részük, jelenik meg, s azután, ezek eltávozása után, a többiek.-

Az írásbeli magánvégrendeletnél, ha a végrendeletet egész terjedelmében az örökhagyó írta és aláírta, úgy elegendő, ha a minimális két tanu közül legalább az egyik, míg egyéb esetben legalább 2 tanu tud írni és olvasni. Meg kell itt jegyezni, hogy itt írás és olvasás alatt nem általában az írást és olvasást kell tudni, hanem ennél sokkal szorosabban magyarázva az írni-olvasni tudást; olvasni kell tudni a végrendeletet és ezenkívül szükséges, hogy amit

olvasni és írni tud, azt meg is értse. /:Dr.Márkus Dezső: A Magyar Magánjog.897.oldal.:/

Szükséges továbbá, hogy az írásbeli magánvégrendeletnél a tanuk a végrendekezés szabályainak betartását igazoló záradékot sajátkezüleg aláírják. Ha valamelyik tanu írni nem tudna, ugy ezen tanu a végrendeletet kézjegyével ellátja, mig a nevét az írni tudó tanuk valamelyike leírja és egyben a végrendeleten feltünteti, hogy mint néviró írja alá az okiratot.-

Meg kell itt jegyezni, hogy nem szükséges annak igazolására, hogy a tanu tanui minőségben írta alá az okiratot, ezt a végrendeleten külön igazolni, mert enélkül is érvényes a végrendelet, ha annak egészéből világosan következtethető, hogy a tanu e minőségben írta alá az okiratot.-

További kérdés az, hogy vajjon szükséges-e a végrendeleti tanuknak ismerniök a végrendelet tartalmát?

A szóbeli végrendeletnél ez nem problema, mert a szóbeli végrendeletet a végrendelező a tanuk előtt, élőszóval teszi meg s így ezt felő

tétlenül ismerniök kell. Az írásbeli magánvégrendeletnél az 1876.évi XVI.tc. 5. §-a akként rendelkezik, hogy ha az örökhagyó a végrendeletet egész terjedelmében, sajátkezüleg írta, továbbá akkor is, ha az örökhagyó írni és olvasni tud és a végrendeletet sajátkezüleg aláírta, bár nem ő írta a végrendeletet, a tanuknak a végrendelet tartalmát ismerniök nem szükséges, hanem elegendő, ha a végrendelező együttes jelenlétükben és általuk értett nyelven kijelenti, hogy az okirat az ő végrendeletét tartalmazza, azt előttük aláírja, vagy az aláírást sajátjának elismeri.-

Ugyanezen törvény 6. §.-a szerint, ha a végrendelező olvasni és írni nem tud, vagy bármely okból a végrendeletét alá nem írhatja, a tanuknak a végrendelet tartalmát ismerniök kell, e célból szükséges, hogy a tanuk a végrendelező által használt nyelvet értsék; szükséges továbbá, hogy a végrendelet tartalma a végrendelező és tanuk együttes jelenlétében felolvastassék az írni-olvasni tudó tanuk egyike által, továbbá, hogy a végrendelező a végrendeletet saját végakarataként je-

lentse ki s végül, hogy a tanuk egyike a végrende-
delkező kézjegye után névaláíróként a végrendele-
tet aláírja, s mindezek megtörténte a tanuk által
igazolassék.-

A törvény azért kívánja meg a végrendelet
felolvasását, hogy a végrendekező megismerje annak
az okiratnak tartalmát, amelyet végrendeletének
fog nyilvánítani.- A felolvasás megtörténtét a
végrendeleti tanuknak az okiraton igazolniok kell.
Ha ez az igazolás hiányzik a végrendelet érvény-
telen, tekintet nélkül arra, hogy a valóságban a
felolvasás megtörtént-e, vagy sem, mert a végren-
deletnél alapelv, hogy a végrendelet kellékeinek
hiánya semmiféle más bizonyítékkal nem pótolható.

Ugyancsak igen fontos kérdés a végrendelet-
nél, hogy a végrendekező, illetve a tanuk ismerik-e
az okirat nyelvét. A törvény abban a tekintetben
nem rendelkezik, hogy mi történjék, ha a végrendeke-
ző nem ismeri az okirat nyelvét.- A birói gyakor-
latunk szerint ilyenkor a végrendekező úgy tekin-
tendő, mintha írni-olvasni nem tudna, azaz: elegendő

ha a végrendelet nyelvét ismerő, írni-olvasni tudó egyik tanu a végrendelet tartalmát a végrendeleti tanuk előtt, VALAMENNYIÜK ÁLTAL ISMERT NYELVEN meg-
értelmezi.-

Mint már fentebb említettem, a végrendeleti tanu csak az esetben tekinthető írni és olvasni tudó tanunak, ha megérti azt, amit olvas, vagy ír.- Ez tehát azt jelenti, hogy a végrendeleti tanunak az okirat nyelvén írni és olvasni kell tudni.-

Dr. Zalán szerint a végrendelet nyelvétől különbözik "a végrendelező által használt nyelv" vagyis az ő szóbeli kijelentésének nyelve. Ennek ismeretét, legalább is megértését a 6. §. valamennyi tanutól megkövívánja és pedig azzal a helytelen indokolással, hogy ilyenkor a tanuknak a végrendelet tartalmát ismerniök kell. Holott nyilvánvaló, hogy a végrendelező által, szóbeli kijelentéseinek megtételére használt nyelv tudása még nem teszi képessé a tanukat a végrendelet tartalmának megismerésére, ha t. i. a végrendelet nem ezen, hanem más nyelven van szövegezve, aminek a fentiek sze-

rint nincs akadálya. A végrendekezés nyelvének feltüntetése nem érvényességi kellék,ugyszintén a tanuk nyelvismeretének sem kell kitűnnie az okiratból. A végrendeletet csak az okirat nyelvén írni és olvasni tudó tanuk egyike olvashatja fel. Ha a felolvasást nem ilyen végrendeleti tanu végezte, a végrendelet érvénytelen. Ezt a szabályt azonban csak akkor lehet alkalmazni, ha a végrendelező a végrendelet nyelvén írni-olvasni nem tud, míg ha az egyébként írástudó végrendelező csupán - pl. - testi gyengesége miatt nem írja alá az okiratot, hanem csak kézjeggyel látja el, birói gyakorlatunk szerint nem lesz érvénytelen a végrendelet csupán amiatt, hogy a felolvasást nem az egyik tanu, hanem a végrendekezésnél jelen volt, a végrendelet érvénye szempontjából fölösleges személy végezte.-

Hogy a felolvasó személy végrendeleti tanu volt-e, az kizárólag attól függ, hogy az okiratot tanui minőségben aláírta-e, vagy sem. A végrendelet írója tehát csak abban az esetben szerepelhet felolvasóként, ha egyuttal tanuként is eljár.-

Meg kell még jegyezni, hogy nem szükséges az, hogy az aktograph magánvégrendeletnél mind a négy végrendeleti tanu értse az okirat nyelvét, hanem teljesen elegendő, ha a négy közül csupán kettő ismeri azt. Érvényes tehát az olyan végrendelet amelynek nyelvét nem ismeri sem a végrendelező, sem két ügyleti tanu, feltéve, ha ezek az egyik tanu által történt megértelmezésből a végrendelet tartalmát megismerik.

Ennek az a magyarázata, hogy a nemzetiségi vidékeken gyakran előfordult, hogy a végrendelező és a tanuk egy része nem tudott magyarul, márpedig azok a rendszerint tanultabb egyének, akik a végrendeletet szerkesztették, fogalmazni csak magyarul tudtak megfelelő módon.-

Az 1874. évi XXXV.tc. 7. §-a értelmében királyi közjegyző csak magyar nyelven szerkeszthet végrendeletet, más nyelven csak abban az esetben, ha u.n. nyelvjogosítványa van. A nyelvjogosítványt az igazságügyminiszter adja meg és előfeltétele, hogy a közjegyző az illető nyelvben való teljes hártasságát igazolja.-

Az írásbeli magánvégrendeletnél a végrendeleti cselekmény legutolsó aktusaként a tanuk magán a végrendeleten igazolják a végrendeletre vonatkozó szabályok betartását. E tekintetben vita merült fel, hogy vajjon ennek az igazolásnak külön záradékban kell-e történnie, vagy pedig elegendő-e ha a lényeges kellékek megtartása a végrendelet szövegéből kitűnik és a tanuk ezt a szöveget egyszerűen aláírják.

A bíró gyakorlatunk hosszú időn keresztül ragaszkodott ahhoz, hogy a tanuk külön záradékban igazolják a végrendeleti alakszerűségek betartását. - Ennek az indoka pedig az volt, hogy a végrendelet szövegében a végrendeletkező nyilatkozik s ezért ott a tanuk nem szólhatnak meg. -

Az újabb gyakorlat ezzel a felfogással ellentétben már nem kívánja meg, hogy a tanuk külön záradékolják a végrendeletet, hanem megelégszik az- zal is, ha a tanusítás magából az okiratból kitűnik. Mindenesetre azonban a tanusítás akár záradékban történik, akár nem, a tanu aláírásának magának a végrendeletkezésnek megtörténte után kell következnie, mert az aláírás csupán az előtte irt cselekmények igazolására szolgál. -

Általában azt kell mondanunk, hogy a tanukkal kapcsolatos törvényes kivánalmak áthágása a végrendelet érvénytelenségét vonja maga után.- Mindenesetre azonban, mint más törvényes szabályozásoknál, úgy itt is igen sok függ a törvény magyarázatától, s ezzel kapcsolatban a bíró szabad belátásától. Ez a bírói mérlegelés bizonyos méltányossági elveket tart a szem előtt, ami gyakran talán a törvény szellemének nem egészen megfelelő liberalitásra vezet.-

Tény azonban, hogy a magyar magánjogot a magyar bíró alkotta s hinnünk kell, hogy ez az esetleges liberalitás a jog helyes továbbfejlődésének irányvonalát jelenti.-